

Pētījums par globālās izglītības klātbūtni Latvijas formālajā izglītībā

Šajā dokumentā apkopoti Latvijas situācijas izpētes apjoms un rezultāti uz 2013.g. maiju. Uz izpētīto materiālu bāzes tiek sagatavots Latvijas situācijas kopsavilkuma apraksts uz 14 lpp. Līdzīgu kopsavilkumu pētījumā sniegs arī Igaunijas un Apvienotās Karalistes eksperti.

- Veikta izpēte par globālās tematikas klātbūtni **pamatskolas 8 mācību priekšmetu standartos** – sociālajās zinībās, vēsturē, mājturībā un tehnoloģijās, ētikā, kristīgajā mācībā, sportā, bioloģijā, ģeogrāfijā. Visplašāk GI tēmas pārstāvētas sociālajās zinībās. Pamatskolas priekšmetos no astoņām GI pamattēmām (key concepts) visplašāk aplūkotas tēmas – vērtības un uzskati, ilgtspējīga attīstība, dažādība. Dati apkopoti tabulās, diagrammās un aprakstošos secinājumos.
- Veikta izpēte par globālās tematikas klātbūtni **vidusskolas 9 mācību priekšmetu standartos** – vēsturē, ekonomikā, filozofijā, ģeogrāfijā, psiholoģijā, politikā un tiesībās, mājsaimniecībā, ētikā un kulturoloģijā. Visplašāk GI tēmas pārstāvētas vēsturē, ģeogrāfijā, politikā un tiesībās. Vidusskolas kursa tematikā no key concepts visvairāk aplūkotas tēmas - globālā pilsonība, dažādība, savstarpējā mijiedarbība, ilgtspējīga attīstība. Dati apkopoti tabulās, diagrammās un apkopojošos secinājumos.
- Veikta **Pirmskolas izglītības vadlīniju (standarta)** izpēte. Konstatēts, ka globālā tematika pirmskolas mācību saturā iekļauta pastarpināti – integrētās mācību nodarbībās. Secinājumi aprakstošā formā.
- Veikta **audzināšanas darbu reglamentējošu dokumentu izpēte**. Konstatēts, ka audzināšanas darbā globālajai tematikai paveras ļoti plašas iespējas – gan klases audzināšanas stundās, gan ārpusstundu pasākumos. No GI tēmām īpaši rekomendēta vērtībizglītība. Secinājumu daļā – citāti no dokumentiem un apkopojoša tabula par ieteicamajiem audzināšanas darba uzdevumiem un darba formām, kas tieši saistīti ar GI tematiku.
- Veikta GI klātbūtnes izpēte **pamatskolas vēstures eksāmenu darbos** (2009.-2012.). Tas ir vienīgais IZM sagatavotais pamatskolas eksāmens, kurš ietilpst sociālo zinātņu blokā. Būtiskākā eksāmena darbu saikne ar GI – uzdevumi par Latvijas un pasaules vēstures savstarpējo mijiedarbību un cēloņsakarībām. Izveidoti apkopojoši secinājumi, doti uzdevumu piemēri no eksāmenu darbiem, kā arī citāti no IZM izdotiem metodiskiem ieteikumiem.
- Veikta GI klātbūtnes izpēte centralizētajos **vidusskolas eksāmenu darbos** – ģeogrāfijā, bioloģijā, ekonomikā un vēsturē (2010.-2012.). Konstatēts, ka visvairāk globālā tematika pārstāvēta ģeogrāfijas eksāmenā. Dati apkopoti tabulās, diagrammās un aprakstošos secinājumos.
- Veikta globālās dimensijas izpēte **pamatskolas sociālo zinību mācību grāmatās** 7., 8. un 9.klasei. Konstatēts, ka visvairāk globālā tematika atspoguļot 9.klases kursā. Mācību grāmatas ir mūsdienīgas, tajās ievietotie informācijas avoti un uzdevumi daudzveidīgi. GI tematika plaša – sociālais taisnīgums, globalizācijas pozitīvās un negatīvās ietekmes u.c. Aprakstoši secinājumi.

- Veikta globālās tematikas izpēte **vidusskolas mācību grāmatās** ģeogrāfijā un vēsturē (kopā 6 grāmatas). Konstatēts, ka abu priekšmetu mācību grāmatās plaši pārstāvētas tādas GI tēmas kā savstarpējā mijiedarbība, migrācija, vērtības un uzskati, resursu sadalījums, konflikti u.c. Aprakstoši secinājumi.
- Veikta **skolotāju aptauja**, klātienē aptaujāti 92 skolotāji, internetaptaujā piedalījušies 22 respondenti. Respondenti dalīti grupās- tēmā maz, vidēji un labi izglītoti. Veikta skolu darba organizatoru aptaujāšana (16 cilvēki). Par visvairāk mācītajām GI tēmām respondenti atzīst – dažādība kultūrā, sabiedrībā; dažādu tautu tradīcijas, svētki, vērtības; kultūra un cilvēku mijiedarbība. Vismazāk minētas tēmas – koloniālisms; solidaritāte un sociālais taisnīgums. Par būtiskajiem GI mērķiem darbā tiek nosaukti – paplašināt redzesloku un attīstīt cieņu, citu cilvēku vērtību izpratni un atbildību. Par galveno, kas skolotājus motivē īstenot GI, tiek nosaukts – GI sniedz skolēniem būtiskas zināšanas un prasmes un GI tēmas ir daļa no mācību programmas. Dati apkopoti tabulās, diagrammās un aprakstošos secinājumos.
- Notikusi **fokusgrupas diskusija**, tajā piedalījās 10 cilvēki no skolām, kuras aktīvi piedalījās GI projektā „Skolas kā satelīti attīstības izglītībā”. Diskusijā dalībnieki atzina, ka skolās vismazāk tiek mācīta tēma sociālais taisnīgums. Daži iemesli – emocionāli smaga tēma, jo apkārtējā sabiedrībā daudz trūcīgu cilvēku, sarežģīti skaidrot nabadzības cēloņus. Par visvairāk mācīto tēmu nosaukta- ilgtspējīga attīstība. Diskusijas dalībnieki atzina, ka sekmīgai GI ieviešanai nepieciešams informatīvs un metodisks atbalsts skolām. Dati apkopoti, pievienoti aprakstoši secinājumi.
- Veiktas 6 padziļinātas **intervijas ar izglītības politikas ekspertiem**. Dažas ekspertu atziņas: Latvijā jāveic pārmaiņas sociālo zinību mācīšanā, šajā mācību priekšmetā vairāk jāmača GI tēmas; jārada motivāciju pedagogiem mācīt par notiekošo pasaulē; izglītēt GI tēmās arī ministriju darbiniekus; GI mācīšanu sākt jau pirmskolas posmā; izveidot pedagogu profesionālās pilnveides kursus GI. Dati apkopoti, pievienoti aprakstoši secinājumi.
- Apkopoti **labās prakses piemēri Latvijā**. Viļakas pamatskolā izveidots 35 stundu GI fakultatīvs kurss un mācību materiāli, GI tēmas skolēni mācās papildus skolas noteiktajai obligātajai mācību programmai. Daugavpils Vienības pamatskola īstenojusi vides aktivitāšu ciklu „Mans piliens jūrā”, kura laikā skolēni mācījies par ūdens resursiem pasaulē, par dzeramā ūdens kvalitāti savā pilsētā un to, kā taupīt ūdeni. Draudzīgā Aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzijas skolēni iepazinās ar Zambijas valsts problēmām, tikās ar šīs valsts pārstāvi un organizēja akciju, kurā vāca līdzekļi, lai palīdzētu Zambijas bērniem. IAC sagatavojis divas GI tālākizglītības programmas pedagogiem. Programmas apguvuši 700 skolotāji un skolu administrācijas pārstāvji. GI tematika iekļauta arī pedagogu tālākizglītības programmā „Metodiskais darbs izglītības iestādē pārmaiņu apstākļos”. Dati apkopoti, pievienoti aprakstoši secinājumi.